

Політична система України в умовах гібридної війни (досвід 2014-2018 років)

В. О. Крутій

Інститут праці і зайнятості населення Міністерства соціальної політики України та НАН України, Київ, Україна

Paper received 24.05.18; Accepted for publication 31.05.18.

<https://doi.org/10.31174/SEND-HS2018-169VI28-02>

Анотація. Досліджено вплив гібридної війни на політичну систему суспільства, зокрема її інституціональну, нормативну, функціональну та комунікативну підсистеми. Доведено швидкий розвиток політичної системи України в умовах гібридної війни. Проаналізовано основні нормативно-правові акти (закони України та укази Президента України), сукупність яких дозволяє визначити основні тенденції трансформації політичної системи, що протистоїть загрозам і небезпекам гібридного походження. Виокремлено особливу роль Ради національної безпеки і оборони України та Воєнного кабінету Ради (елементів політичної системи), що готують та приймають оперативні рішення з нагальних питань забезпечення національної безпеки і оборони України.

Ключові слова: політична система суспільства, інституціональна підсистема, нормативна підсистема, функціональна підсистема, комунікативна підсистема, національна безпека, виклики, загрози, небезпеки, Рада національної безпеки і оборони України.

Вступ. Європейський вибір України не підлягає сумніву. Його підтримує більшість населення й насамперед – молодь. Проте Російська Федерація намагається не допустити інтеграції України в європейські структури (ЄС і НАТО). З цієї метою Росія у 2014 р. окупувала частину території України (Автономну Республіку Крим і місто Севастополь) та розв'язала воєнну агресію на Сході України. Головним інструментом впливу на Україну стала гібридна війна, яка принципово відрізняється від попередніх війн. Головна відмінність гібридної війни полягає в масштабному впливі на ключові суспільні сфери з метою їх трансформації до заданого вигляду. Реакцією сторони, яка захищається (України) є швидка адаптація політичної системи, яка має ефективно протидіяти загрозам і викликам гібридної війни.

Короткий огляд публікацій по темі. Різні аспекти розвитку політичної системи сучасного українського суспільства досліджена в працях Бабкіна В. Д., Бабкіної О. В., Горбатенка В. П., Кресіної І. О., Мацієвського Ю. В., Мироненка П. В., Михальченка М. І., Розумного М. М., Рудича Ф. М., Смолянюка В. Ф., Текаченка В. М., багатьох інших науковців. Гібридну війну в історичному та сучасному контекстах досліджують Горбулін В. П., Горовенко В. К., Дикий Є. О., Литвиненко О. В., Мандрагеля В. А., Парахонський Б. О., Прибутько П. С., Требін М. П., Яворська Г. В., інші вчені. У цих працях згадується про вплив гібридної війни на політичну систему суспільства, як і навпаки. Разом з тим, фахових досліджень, предметом яких був би безпосередній прямий і зворотний вплив гібридної війни, ініційованої Російською Федерацією, на політичну систему України – поки що недостатньо.

Мета. Окреслити зміни у політичній системі України, що відбулися після розв'язання Росією неоголошеної гібридної війни проти України. Деталізувати ці зміни у головних підсистемах, що в сукупності утворюють політичну систему суспільства як цільний комплекс, спрямований на захист держави і суспільства.

Матеріали та методи. Головними інформаційними матеріалами стали чинні нормативні акти Української держави, що відбувають феномен гібридної війни (закони, укази глави держави, рішення Ради національної безпеки і оборони України). Крім того, використані

енциклопедичні та довідкові видання, що доповнюють та розвивають головну тему.

Результати та їх обговорення. Розглянемо найбільш важливі зміни у політичній системі українського суспільства, що відбуваються в умовах гібридної війни. При цьому врахуємо базовий теоретичний підхід, відповідно до якого політична система складається з інституціональної, нормативної, функціональної та комунікативної підсистем.

Зміни в інституціональній підсистемі є найбільш значимими. Їх масштаб та спрямованість переконливо відбиває прискорене створення сектору безпеки і оборони України відповідно до західних демократичних стандартів. Даним сектором пропонується вважати охоплену «єдиним керівництвом і координацією сукупність органів державної влади, Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, правоохоронних та розвідувальних органів, сил цивільного захисту, оборонно-промислового комплексу України, діяльність яких перебуває під демократичним цивільним контролем і відповідно до Конституції та законів України за функціональним призначенням спрямована на захист національних інтересів України від загроз, а також громадяни та громадські об'єднання, які добровільно беруть участь у забезпеченні національної безпеки» [1].

Концепція розвитку сектору безпеки і оборони України від 14.03.2016 р. до його складових відносить: Президента України, Раду національної безпеки і оборони України, Міністерство оборони України, Збройні Сили України, Міністерство внутрішніх справ України, Національну гвардію України, Національну поліцію України, Державну прикордонну службу України, Державну міграційну службу України, Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Службу безпеки України, Управління державної охорони України, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державну спеціальну службу транспорту, координаційний орган з питань розвідувальної діяльності при Президенті України та розвідувальні органи України, Апарат Ради національної безпеки і оборони України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну війсь-

ково-промислової політики [2]. Якщо врахувати, що до розвідувальних органів України законодавство відносить Службу зовнішньої розвідки України, розвідувальний орган Міністерства оборони України та розвідувальний орган спеціально уповноваженого центрального органу виконавчої влади у справах охорони державного кордону [3], то маємо двадцять державних структур (органів, служб), що мають фахово опікуватися проблематикою національної безпеки і оборони України.

Слід вказати на створення (відновлення) нових силових структур України, які об'єктивно класифікуються як елементи сектору безпеки і оборони та за формальними й сутнісними ознаками наближаються до західних аналогів.

У контексті створення мова йде про Національну поліцію України – «центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та громадської безпеки». Її цільовим призначенням визначено: захист життя, здоров'я, прав і свобод громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства; протидія злочинності, охорона громадського порядку, власності та забезпечення громадської безпеки [4]. Дискусії та законодавчий процес щодо створення Національної поліції тривали першу половину 2015 р., відбиваючи складний процес трансформації політичної системи України, зокрема її силового блоку.

Термін «створення» поширюється й на Сили спеціальних операцій Збройних Сил України. Відповідне рішення Верховна Рада України прийняла 16.06.2016 р. Дещо пізніше (03.03.2018 р.) Президент України затвердив Положення про Сили спеціальних операцій [5]. Про Сили спеціальних операцій як про окремий елемент сектора безпеки і оборони у чинному законодавстві не йдеться (значна частина інформації, що стосується Сил спеціальних операцій, є таємною). Проте вони у більшій мірі, ніж інші силові структури, відповідають вимогам гібридної війни. Зокрема, на них покладаються наступні типові завдання: рейди та сучасні бойові дії; психологічні операції (Psy-Ops); здобуття розвідувальної інформації за лінією фронту; робота «цивільної адміністрації» (залучення на свій бік населення); створення агентурних мереж; навчання іноземних армій, поліцейських і безпекових сил (так зване «примноження сили»); пошук, евакуація й доставка полонених, заручників; медична допомога; впровадження в структуру спецслужб і військових організацій з метою шпигунства або знищення людей, що представляють загрозу державі (в тому числі і на території інших держав); підготовка до переворотів, повалення режимів; виявлення, ідентифікація та визначення цілей для власних засобів ураження; антитерористичні операції.

У контексті відновлення йдеться про Національну гвардію України, парламентське рішення про створення якої було прийнято 12.03.2014 р. Відповідно до чинного законодавства, Національна гвардія України стала новим військовим формуванням з правоохоронними функціями, «що входить до системи Міністерства внутрішніх справ України і призначено для виконання завдань із захисту та охорони життя, прав, свобод і

законних інтересів громадян, суспільства і держави від злочинних та інших протиправних посягань, охорони громадського порядку та забезпечення громадської безпеки, а також у взаємодії з правоохоронними органами – із забезпечення державної безпеки і захисту державного кордону, припинення терористичної діяльності, діяльності незаконних воєнізованих або збройних формувань (груп), терористичних організацій, організованих груп та злочинних організацій» [6]. У 1991-2000 рр. в Україні існувала Національна (Республіканська) гвардія. Проте її було розформовано з огляду на сукупність об'єктивних та суб'єктивних причин. Стрімке відродження Національної гвардії на початку 2014 р. стало не лише державною реакцією на анексію Криму та сепаратистські виступи на Донбасі, а й засвідчило широку народну підтримку державних збройних формувань, що протистояли агресору. Значна частина сил самооборони Майдану поповнила лави саме новоствореної гвардії [7].

До інших важливих моментів якісного удосконалення інституціональної підсистеми політичної системи українського суспільства в умовах гібридної війни слід віднести створення Міністерства інформаційної політики України, військово-цивільних адміністрацій, Воєнного кабінету Ради національної безпеки і оборони України, Національного координаційного центру кібербезпеки як робочого органу Ради національної безпеки і оборони України, Міністерства з питань тимчасово окупованих територій та внутрішньо переміщених осіб тощо.

Таким чином, абсолютна більшість суб'єктів забезпечення національної безпеки (глава держави, парламент, уряд, центральні органи виконавчої влади, місцеві адміністрації тощо) належать до інституційної підсистеми політичної системи. Законодавчо передбачені напрями їхньої діяльності щодо забезпечення суспільства і держави, людини і громадянина визначаються як «напрями державної політики з питань національної безпеки» (Закон «Про основи національної безпеки України» 2003 р.), «основні напрями державної політики національної безпеки України» (Стратегія національної безпеки України 2015 р.) або «мета, принципи і види планування у сферах національної безпеки і оборони» (Проект Закону України «Про національну безпеку України» 2018 р.).

Зміни в нормативній підсистемі політичної системи України. Тут маються на увазі насамперед пропоновані державою нові та модернізовані норми права – формально-обов'язкові правила фізичної поведінки, які мають загальний характер і встановлюються або санкціонуються державою з метою регулювання суспільних відносин та забезпечуються відповідними державними гарантіями реалізації [8].

Насамперед, до рівня нормативу піднято термін «гібридна війна». Документом, де ця війна згадується вперше, стала Доктрина інформаційної безпеки України від 25.02.2017 р. [9]. Метою Доктрини названо «уточнення засад формування та реалізації державної інформаційної політики, насамперед щодо протидії руйнівному інформаційному впливу Російської Федерації в умовах розв'язання нею гібридної війни».

Закон України від 18.01.2018 р. «Про особливості державної політики із забезпечення державного суве-

ренітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» не містить терміну «гібридна війна», проте розкриває механізми її ведення. Так, Закон пояснює, що «збройна агресія Російської Федерації розпочалася з неоголошених і прихованих вторгнень на територію України підрозділів збройних сил та інших силових відомств Російської Федерації, а також шляхом організації та підтримки терористичної діяльності» [10]. Як зазначено в Законі, збройні формування РФ, задіяні в гібридній війні проти України, складаються з: регулярних з'єднань і підрозділів, підпорядкованих Міністерству оборони РФ; підрозділів та спеціальних формувань, підпорядкованих іншим силовим відомствам РФ; їхніх радників, інструкторів; іррегулярних незаконних збройних формувань; озброєних банд та груп найманців, створених, підпорядкованих, керованих та фінансованих РФ. Відразу впадає в очі практично повна відповідність російських теоретичних постулатів з цього приводу, вироблених у ХХ ст. (хто може брати участь у гібридній війні), їх практичним втіленням ХХІ ст. (хто бере реальну участь у російсько-українському збройному протистоянні, започаткованому у 2014 р.).

До інших нормативних нововведень, які окрім морально-психологічної підтримки українського суспільства в умовах гібридної війни, є необхідними для ефективного функціонування політичної системи в умовах її продовження війни, доцільно віднести наступні.

Законом України від 15.04.2014 р. «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» до державно-управлінського (суспільно-політичного обігу) введено нормативи «тимчасово окупована територія», «правовий режим тимчасово окупованої території», «захист прав і свобод людини і громадянина, культурної спадщини на тимчасово окупованій території», «незаконні органи, їх посадові та службові особи», «порядок в'їзду осіб на тимчасово окуповану територію та виїзду з неї» та ін. Особливо важливим є законодавче підтвердження наступних нормативів: «тимчасово окупована територія України є невід'ємною частиною території України, на яку поширюється дія Конституції та законів України» та «датою початку тимчасової окупації є 20 лютого 2014 року» [11].

На основі згаданого вище Закону України від 18.01.2018 р. «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» держава та суспільство отримали можливість легітимно оперувати нормативами «агресії», «збройної агресії», «окупації», «тимчасово окупованих територій», «грубого порушення принципів та норм міжнародного права як наслідок дій Російської Федерації на території окремих районів Донецької та Луганської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополя», «відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації» та ін.

Нормативними положеннями даного Закону, що визначають особливості функціонування політичної системи України в умовах гібридної війни, слід вважати наступні: «тимчасова окупація Російською Федерацією територій України, ... незалежно від її тривалості є незаконною і не створює для Російської Федерації жо-

дних територіальних прав», «діяльність збройних формувань Російської Федерації та окупаційної адміністрації Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що суперечить нормам міжнародного права, є незаконною», «відповідальність за матеріальну чи нематеріальну шкоду, завдану Україні внаслідок збройної агресії Російської Федерації, покладається на Російську Федерацію відповідно до принципів і норм міжнародного права».

Особливо важливим для всіх без винятку елементів політичної системи України є визначення цільових нормативів державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях: «звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій і Луганській областях та відновлення на цих територіях конституційного ладу; захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб; забезпечення незалежності, єдності та територіальної цілісності України» [10].

Зміни у функціональній підсистемі політичної системи України є такими ж масштабними, як і в інших підсистемах. Проте їх можливо структурувати на підставі розмежування антитерористичної операції (АТО) та Операції Об'єднаних сил.

Антитерористична операція на сході України (АТО), яка тривала з 14.04.2014 р. до 30.04.2018 р., являла собою комплекс військових та спеціальних організаційно-правових заходів українських силових структур, спрямований на протидію діяльності незаконних російських та проросійських збройних формувань у війні на сході України. Нормативно-правовою підставою для АТО став Указ Президента України від 14.04.2014 р. «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» [12].

Специфіка АТО полягала в тому, що її організаційним базисом був Антитерористичний центр при Службі безпеки України. Центр мав координувати дії суб'єктів, які відповідно до чинного законодавства безпосередньо здійснювали боротьбу з тероризмом (Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби України з питань надзвичайних ситуацій, Державної прикордонної служби України, Міністерства оборони України, Державної пенітенціарної служби України), а також суб'єктів, які залучалися у разі необхідності (Міністерства закордонних справ України, Міністерства транспорту та зв'язку України, Міністерства охорони здоров'я України, Міністерства палива та енергетики України, Міністерства промислової політики України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної фіскальної служби України тощо) [13]. Проблема координації діяльності різних органів виконавчої влади залишалась доволі гострою протягом усього терміну проведення АТО. Попри певні успіхи державних органів, залучених до АТО (часткове звільнення захоплених територій), головне завдання – звільнення всієї території України від російських військ та формувань найманців – державним органам, об'єднаним довкола Антитерористичного центру, виконати не вдалось.

Перехід до Операції Об'єднаних сил означає зміщення акцентів на користь Об'єднаного штабу Збройних Сил України. Саме армія України, починаючи з 01.05.2018 р., стає основою скоординованих дій державних органів, спрямованих на звільнення тимчасово окупованих територій та відновлення територіальної цілісності України. Повсякденна діяльність Збройних Сил України та інших силових структур на Сході України може розглядатися як підготовчий етап до звільнення. Головна Операція Об'єднаних сил, проведення якої передбачається Законом про деокупацію, розпочнеться лише після відповідного Указу Президента України – Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України.

Спрямованість змін у функціональній підсистемі політичної системи в умовах гібридної війни доцільно охарактеризувати і з точки зору здійсненого владою нового редагування національних інтересів України. Національні інтереси цікаві з огляду на те, що їх реалізація (захист, просування, відстоювання) поза сумнівом належить до сфери функціональної активності державних органів.

Ситуація з нормативно-правовою артикуляцією національних інтересів виглядає наступним чином. Пріоритети національних інтересів України (загальною кількістю 10), закладені в базовий Закон України 2003 р. «Про основи національної безпеки України», звучали надто абстраговано від реалій глобалізованого (конфліктного) світу й навіть розмито. Воєнно-політичні події початку XXI ст., пов'язані з гібридизацією воєнно-політичної практики впливових держав, там були відсутні. Останні пропозиції щодо оновлення законодавства з питань національної безпеки і оборони будуються не на кількісних, а якісних засадах [1]. Зокрема, до фундаментальних національних інтересів України пропонується віднести: державний суверенітет і територіальну цілісність, демократичний конституційний лад, недопущення втручання у внутрішні справи України; сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства і держави для забезпечення зростання рівня та якості життя населення; інтеграцію України в європейський політичний, економічний, безпековий, правовий простір, набуття членства в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору, розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами. Бачимо лише три блоки інтересів, що є критично важливими для державно-політичної незалежності України.

В той же час цікавою законотворчою пропозицією слід вважати можливість конкретизації (розширення переліку) національних інтересів України на сторінках інших документів державного значення, які стануть реальністю після прийняття базового закону, що стосується національної безпеки України. Йдеться про Стратегію воєнної безпеки України, Стратегію кібербезпеки України, Стратегію громадської безпеки та цивільного захисту України, Стратегію розвитку оборонно-промислового комплексу України, а також Стратегічного оборонного бюлетеня України.

Сутність змін в комунікативній підсистемі політичної системи України полягає в радикальному переформатуванні міжінституційних взаємин державних органів, прямо чи опосередковано задіяних у вирішенні

завдань гібридної оборони. Насамперед слід вказати на значне посилення на початку 2014 р. політичної ролі інституту Президента України та очолюваної ним Ради національної безпеки і оборони України (РНБОУ). Відлік нового етапу діяльності РНБОУ слід розпочати з 01.03.2014 р., коли було підписано Указ Президента України від 02.03.2014 р. № 189 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України» [14]. В Указі, враховуючи стрімке насичення території АР Крим російськими військовослужбовцями (активного розгортання з боку РФ силової фази анексії півострова), пропонувалося створити Оперативний штаб з питань реагування на ситуацію в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі на чолі з Секретарем РНБОУ України. До Оперативного штабу пропонувалося включити представників Кабінету Міністрів України, Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, інших центральних органів виконавчої влади, Служби безпеки України, Генерального штабу Збройних Сил України, а також Генеральної прокуратури України (за згодою), Ради міністрів Автономної Республіки Крим та Севастопольської міської державної адміністрації. Проте ця пропозиція виявилась нереалізованою. Давалася взнаки відсутність ряду державних керівників (включно з главою держави). Крім того, діяльність державних структур на території АР Крим на той момент вже була паралізованою.

Узагальнена статистика щодо діяльності РНБОУ виглядає наступним чином. У 2014 р. на засіданнях Ради було розглянуто 18 питань, що стосуються різних аспектів протидії гібридній війні проти України; у 2015 р. – 19 питань; у 2016 р. – 14 питань; у 2017 р. – 15 питань; у 2018 р. – більше 7 питань. Найбільш інтенсивними виявились перший та другий роки українсько-російської міждержавної боротьби у форматі гібридної війни. Саме тоді були прийняті ключові рішення, що визначили і спосіб конкретних військових дій на Сході України, і спрямованість безпекових та оборонних трансформацій держави на перспективу.

У якісному плані слід відмітити наступне. На засіданнях РНБОУ приймалися рішення, що стосуються не лише елементів сектору безпеки і оборони, а й інших інститутів політичної системи, які в даний момент є необхідними задля системної протидії агресору. Іншими словами, в інституційному вимірі РНБОУ на чолі з Президентом України стала однією з головних ланок політичної системи. РНБОУ стимулювала зміни не лише в інституційній, а й нормативній, функціональній та комунікативній підсистемах політичної системи. Безпекові та оборонні питання стали невід'ємною складовою їхнього існування. При цьому привертає увагу тематична узгодженість діяльності інститутів, продукування нормативів, виконання функцій та забезпечення комунікацій різномасштабними та різнорівневими політичними структурами, заслугою чого слід вважати вплив з боку РНБОУ.

При вирішенні завдань гібридної війни РНБОУ активно взаємодіє не лише з державою, а й структурами громадянського суспільства. Свідченням цього є по-

ширення безпекової (оборонної) проблематики серед більшості суспільних верств та структур громадянського суспільства, врахування Радою нестандартних форм і способів захисту національних інтересів України, продемонстрованих добровільними батальйонами, волонтерськими організаціями, мас-медійними центрами в умовах недостатності державної протидії загрозами небезпекам гібридної війни.

Діяльність РНБОУ відбиває практично увесь спектр загроз і небезпек, що постали перед Україною в сучасних реаліях. Виходячи з цього, Рада працює не у статичному форматі мирного часу. Алгоритм її функціонування в умовах гібридної війни, не підлягаючи лінійному плануванню на кшталт «намічено-виконано», є

високодинамічним й таким, що за певних обставин потребує державно-управлінської імпровізації.

Висновки. Політична система України в умовах гібридної війни радикально змінилась насамперед у якісному плані. Її порівняння з довоєнним (мирним) аналогом є некоректним, оскільки політична система, що існувала до 2014 р., не забезпечила суверенітет України. Нові інститути, нормативи, функції, способи комунікації складників політичної системи, ініційовані після початку гібридної війни, довели життєздатність Української держави та її історичну перспективу. Це дозволяє сподіватись на виконання політичною системою більш масштабних завдань, до переліку яких входить не лише відновлення територіальної цілісності України, а й повноцінна інтеграція України в ЄС і НАТО.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про національну безпеку України. Проект Закону України від 28.02.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63531.
2. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 4 березня 2016 року «Про Концепцію розвитку сектору безпеки і оборони України» / Указ Президента України від 14.03.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
3. Про розвідувальні органи України / Закон України від 22.03.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>.
4. Про Національну поліцію / Закон України від 02.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page5>.
5. Про Положення про Сили спеціальних операцій Збройних Сил України / Указ Президента України від 03.03.2018 р. № 52. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/522018-23718>.
6. Про Національну гвардію України / Закон України від 13.03.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/876-18/page2>.
7. Гладка К. Добробати. Історія подвигу батальйонів, що врятували країну / К. Гладка, Д. Громаков, В. Миронова, О. Плужник // Харків : Фоліо, 2017. – 325 с.
8. Рабінович П. М. Норма права / П. М. Рабінович // Великий енциклопедичний словник / За ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : Юридична думка, 2007. – 992 с. – С. 533.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної
- безпеки України / Указ Президента України № 47 від 25.02.2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/472017-2137>.
10. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях / Закон України від 18.01.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2268>.
11. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України / Закон України від 18.01.2018 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
12. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13 квітня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» / Указ Президента України від 14.04.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/405/2014>.
13. Бунчук М. М. Інституційно-правові засади формування й реалізації антитерористичної політики в Україні / М. М. Бунчук // Теорія та практика державного управління. – 2016. – № 1. – С. 4.
14. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 1 березня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо забезпечення національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності України / Указ Президента України від 02.03.2014 р. № 189 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rnbo.gov.ua/documents/336.html>.

REFERENCES

1. On National Security of Ukraine. Draft Law of Ukraine dated February 28, 2018 [Electronic resource]. – Access mode: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63531
2. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 4, 2016, "On the Concept of Development of the Security and Defense Sector of Ukraine" / Decree of the President of Ukraine dated March 14, 2016 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.president.gov.ua/documents/922016-19832>.
3. On Intelligence Authorities of Ukraine / Law of Ukraine dated March 22, 2001 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2331-14>.
4. About the National Police / Law of Ukraine dated 02.07.2015 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/580-19/page5>.
5. About the Regulations on the Special Operations Forces of the Armed Forces of Ukraine / Decree of the President of Ukraine dated 03.03.2018 No. 52. [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.president.gov.ua/documents/522018-23718>.
6. About the National Guard of Ukraine / Law of Ukraine dated March 13, 2014 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/876-18/page2>.
7. Gladka K. Goodbye The history of the exploit of the battalions that saved the country / K. Gladka, D. Gromakov, V. Mironova, O. Pluzhnik // Kharkiv : Folio, 2017. – 325 p.
8. Rabinovich P. M. Norm of law / P. M. Rabinovich // Great Encyclopedic Dictionary / Ed. Yu.S. Shemshuchenko. – K. : Legal Opinion, 2007. – 992 p. – P. 533.
9. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated December 29, 2016, "On the doctrine of information security of Ukraine / Decree of the President of Ukraine No. 47 dated January 25, 2017 [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.
10. About the peculiarities of state policy on ensuring state sovereignty of Ukraine in temporarily occupied territories in the Donetsk and Luhansk oblasts / Law of Ukraine dated January 18, 2018 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2268-19>.

11. On ensuring the rights and freedoms of citizens and legal regime in the temporarily occupied territory of Ukraine / Law of Ukraine dated January 18, 2018 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>.
12. On the decision of the Council of National Security and Defense of Ukraine of April 13, 2014 "On urgent measures to overcome the terrorist threat and preserve the territorial integrity of Ukraine" / Decree of the President of Ukraine dated 14.04.2014 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/405/2014>.
13. Bunchuk M. M. Institutional and Legal Principles of the Formation and Realization of Antiterrorist Policy in Ukraine / M. M. Bunchuk // Theory and practice of public administration. – 2016. – No. 1. – P. 4.
14. On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated March 1, 2014 "On urgent measures to ensure the national security, sovereignty and territorial integrity of Ukraine" / Decree of the President of Ukraine dated 02.03.2014 No. 189 [Electronic resource]. – Mode of access : <http://www.rnbo.gov.ua/documents/336.html>.

Political system of Ukraine in conditions of hybrid war (experience of 2014-2018)

V. A. Krutij

Abstract. The influence of the hybrid war on the political system of society, in particular its institutional, normative, functional and communicative subsystems, is investigated. The rapid development of the political system of Ukraine in the conditions of a hybrid war has been proved. The basic normative legal acts (laws of Ukraine and decrees of the President of Ukraine) are analyzed, the set of which allows to determine the main tendencies of the transformation of the political system, which is in opposition to the threats and dangers of hybrid origin. The special role of the National Security and Defense Council of Ukraine and the Military Cabinet of the Council (elements of the political system), which prepare and take operative decisions on urgent issues of ensuring national security and defense of Ukraine, are singled out.

Keywords: *political system of society, institutional subsystem, normative subsystem, functional subsystem, communicative subsystem, national security, challenges, threats, dangers, National Security and Defense Council of Ukraine.*

Политическая система Украины в условиях гибридной войны (опыт 2014-2018 годов)

В. А. Крутий

Аннотация. Исследовано влияние гибридной войны на политическую систему общества, в частности ее институциональную, нормативную, функциональную и коммуникативную подсистемы. Доказано быстрое развитие политической системы Украины в условиях гибридной войны. Проанализированы основные нормативно-правовые акты (законы Украины и указы Президента Украины), совокупность которых позволяет определить основные тенденции трансформации политической системы, противостоящей угрозам и опасностям гибридного происхождения. Выделены особая роль Совета национальной безопасности и обороны Украины и Военного кабинета Совета (элементов политической системы), готовящих и принимающих оперативные решения по текущим вопросам обеспечения национальной безопасности и обороны Украины.

Ключевые слова: *политическая система общества, институциональная подсистема, нормативная подсистема, функциональная подсистема, коммуникативная подсистема, национальная безопасность, вызовы, угрозы, опасности, Совет национальной безопасности и обороны Украины.*